

		Вариант 1	Вариант 2	Вариант 3
Харочотҳо*и умумӣ, сомони	TC			1000
Фоида, сомони	G	100	80	
Даромаднокӣ аз рӯи харочотҳо, %	r			8

МАВЗЌИ 2. ТАСНИФОТИ БИЗНЕС–НАҚША ВА НАМУДҲОИ ОН

2.1.Таснифи бизнес – нақша

2.2. Функсияҳои асосии бизнес-нақша

2.3. Намудҳои бизнес-нақшаҳо

2.4. Машғулиятҳои амалӣ доир ба мавзӯ

2.1.Таснифи бизнес – нақша

Бизнес-нақша аз давраҳои дур шинохта аст. Ва чун боз медонист, ки он барои худ он нест. бизнес - нақша дар ҳолатҳои таҳия мешавад, ки шумо бояд он чизеро, ки надоред, ба даст оред. Аксар вақт шумо барои амалисозии лоиҳаи худ пул надоред, аксар вақт ба шумо кӯмаки шарикӣ лозим аст (барои иҷрои фурӯш, таблиғот ё гирифтани маълумот). Мувофиқи чизҳои, ки шумо мехоҳед ва ин нақшаи бизнес-инкубр ҳал карда шаванд, сохтори он муайян карда мешавад ва мундариҷаи он ва мундариҷаи он.

Ҳар соҳибкори муваффақ, бо боварӣ метавон гуфт, ки як нақшаи корӣ ҳамчун яке аз унсурҳои муҳим дар ташаккули фаъолияти худ хизмат мекунад. Дарки чӣ гуна ба таври дуруст ба ояндаи ширкат тарҳрезӣ, мо метавонем, ки дар натиҷаи мусбат ишора ба ташкилоти қарзӣ ё сармоягузор пешгӯи кунем.

Навиштани бизнес-нақшаи мумкин аст бо роҳҳои гуногун амалӣ карда мешавад. Бо вучуди ин, дар аксари онҳо маълумоти хеле мушаххас ва равшан танҳо барои иқтисоддонон ва ё муҳосибон мебошад. Дар айни замон зарурати вучуд будани нақшаи корӣ дар тамоми бизнес –нав ё амаликунанда рӯҳ медиҳад.

Бизнес-нақша – ҳуҷҷатест, ки дар он концепсияи лоиҳаи ҳақиқии сармоягузорӣ, ки барои иҷро муқаррар карда шудааст, асоснок гардида, хусусиятҳои асосии он оварда мешавад.

Ҳар як корхона, ширкат, соҳибкор фаъолияти худро ҳамеша бояд дар асоси барномаи пешакӣ таҳияшуда, яъне тибқи бизнес–нақша ба роҳ монад.

Бизнес-нақша ҳамеша дурнамо пешбинӣ мекунад ва аз ин рӯ табиат эҳтимолияти эҳтимолияти ба даст овардани имкониятҳои гуногуни рафтори тижорати корхона ё ширкат мебошад.

Идеяи таҳияи бизнес-нақшаҳо дар ИМА пайдо шудааст. Дар солҳои 70 -80-уми асри гузашта рушди ширкатҳои технологияи пешбарандаи ҷавон дар соҳаи компютер, телекоммуникатсия ва технологияҳои тиббӣ воситаҳои молиявӣ дар ҳаҷми калон талаб мекард. Барои ҷалби маблағгузорӣ барои иҷроиши идеяҳои инноватсионии худ, соҳибкорон ба ташкилотҳои молиявӣ – фондҳои сармоягузорӣ, бонкҳои сармоягузорӣ, фондҳои венчурӣ ё ин ки сармоягузори инфиродӣ – бизнес-фариштаҳо фаъолона муроҷиат мекарданд.

«Фариштагони бизнес» нафароне сарватманд, ки сармояи венчурӣ (хатарнок) ба бизнеси таъсисшаванда ё рушдкунанда дар марҳилаҳои аввали рушди онҳо сармоягузорӣ мекунанд. Бо ибораи дигар, ин сармоягузори ғайрипрофессионалӣ, ки бо лоиҳаҳои хатарнок сармоя мекунанд. Бо шарофати сармояи венчурӣ чунин ширкатҳои бузургчусса ба монанди Intel, Microsoft, Apple, Compaq, FedEx, хероҳ ва ғайра ташкил шудаанд.

Мафҳуми "бизнес-нақша" бо ду маъно истифода мешавад:

1. Натиҷаи банақшагирии муттаҳидшудаи фаъолияти ширкат, ки мунтазам ба таври мунтазам гузаронида мешавад. Дар ин тафсир нақшаи бизнес ин ҳуҷҷати хаттӣ мебошад, ки нақшаи стратегии таъсис ва / ё рушди тижорати ширкат мебошад. Он ҳолати кунунӣ, ҳадафҳои ва стратегия ноил шудан ба мақсадҳои гузошташуда, талабот ва натиҷаҳои гумонбаршударо инъикос мекунад

2. Натиҷаи банақшагирии якҷақта, ки дар ҷорҷӯбаи лоиҳа барои ҳалли вазифаи мушаххаси стратегӣ гузаронида мешавад. Дар ин замина, бизнес-нақша ин ҳуҷҷати асосии лоиҳаи сармоягузорӣ мебошад, ки ба сармоягузор пешкаш мешавад ва дар шакли кӯтоҳ ва пайдарпаи хусусиятҳои асосӣ, натиҷаҳои молиявӣ ва самаранокии иқтисодии лоиҳа инъикос мешавад.

Хусусияти асосии фарқкунандаи бизнес-нақша ин аст, ки он ҳуҷҷати муттаҳид ва систематикӣ карда шуда аст. Ин бизнес-нақшаро аз дигар намудҳои нақшаҳои таҳиякардаи корхона фарқ мекунад.

Ҳамчун бизнес-банақшагирӣ раванди таҳияи бизнес-нақша фаҳмида мешавад, ки он чараёни батартибдаровардашударо, ки бо ҷамъоварӣ ва коркарди маълумот, қабули қарорҳо дар шакли системаи ҳолиси қарорҳои идоракунии вобаста аст.

2.2. Функсияҳои асосии бизнес-нақша

Дар асоси маҷмӯи ҳадафҳо ва вазифаҳо, ки ҳангоми рушди соҳибкорӣ ҳал карда мешаванд, бисёр вазифаҳо дар раванди банақшагирии тижорат татбиқ карда мешаванд. Умуман, панҷ функсияи таҳияи бизнес-нақша вуҷуд аст, ки онро баррасӣ мекунем:

- Функсияи аввал стратегӣ аст. Он бо имконияти истифодабарии бизнес-нақша барои таҳияи стратегияи фаъолияти корӣ ифода карда мешавад. Ин функсия дар марҳилаи ташкили фаъолияти соҳибкорӣ, ин чунин вақте, ки соҳаи нави фаъолияти корӣ ташкил карда мешаванд. Моҳияти ин функсия – ташаккули стратегияи рушди бизнес, ёрӣ расонидан ба роҳбарият барои муайян кардани ҳадафҳои ташкилот ва тамоми кушишҳоро барои нол шудан ба ин ҳадафҳо равона кардан. Таҳияи концепсия ва стратегияи бизнес дар давраи таъсиси корхона ва рушди фаъолияти нав зарур аст.

- Функсияи дуюм – банақшагирӣ аст. Татбиқи ин функсия барои банақшагирии фаъолияти ояндаи субъект, баҳодиҳии имкониятҳо ва потенциали худ, идоракунии чараёнҳои дохилиташкилотӣ имкон медиҳад. Дар натиҷа, рушди устувор ва суботи молиявӣ таъмин карда

мешавад ва сатҳи хавфҳои соҳибкорӣ паст мешаванд. Банақшагирӣ ба шумо имкон медиҳад, ки имкони таҳияи фаъолияти навро арзёбӣ кунед, равандҳои рушди шакл ва татбиқи нақшаи бизнесро назорат кунед.

-Функсияи сеюм ин сармоягузорӣ аст. Самти асосии ин функсия ҷалб намудани маблағгузорӣ барои татбиқи бизнес-нақша аст. Дар замони ҳозира бонкҳо ва фондҳои сармоягузорӣ барои асоснок кардани бозгардонидани қарзҳо пешниҳоди бизнес-нақшаро талаб мекунанд. Ҷалби пули нақд (қарзҳо, қарзҳо) зарур аст, алахусус барои татбиқи лоиҳаҳои назаррас. Бонкҳо барои ҳимояи зидди қарзҳо (кафолат, амонатҳои воқеӣ, суғурта ва ғайра) як қатор чораҳо андешида мешаванд. Нақшаи корӣ омили асосии ҳалли қарзҳо мебошад.

-Функсияи чорум ин шарикӣ аст. Ин функсия пешниҳоди маълумотҳоро оид ба фаъолияти пешбинишуда ва стратегияи рушди ташкилот ба шарикони эҳтимоли ба мақсади ҷалби онҳо барои татбиқи нақшаҳои ташкилот дар бар мегирад. Ҷалб кардани нақшаҳои шарикони эҳтимоли, ки метавонанд сармояи худро ё технологияи худро таҳия кунанд

- Функсияи панҷум ташкил ва идоракунӣ мебошад. Ин функсия ташкили базаи иттилоотӣ барои кормандоне, ки дар татбиқи нақша иштирок мекунан, бо мақсади баланд бардоштани маълумоноткии онҳо бо амалҳои пешбинишуда дар чараёни рушди ташкилот. Ҳамин тавр, ҳамоҳангӣ ва ҳавасмандкунии коргарон ба назар мерасад.

Бизнес-нақша таҳлили имкониятҳо барои оғоз ва васеъгардонидани бизнесро ҷамъбаст мекунад ва андешаи дақиқ оид ба ниятҳои истифодабарии ин имкониятҳо аз тарафи роҳбарият медиҳад.

Мақсади бизнес-нақша - банақшагирии фаъолияти иқтисодии ширкат барои ояндаи наздик ва дурнамо бо мувофиқат ба талаботи бозор ва имконоти гирифтани захираҳои зарурӣ.

Ба функсияҳои бизнес-нақша инчунин дохил мешаванд:

- Баҳодиҳии натиҷаҳои воқеӣ барои давраи муайян;
- Рушди концепсияи тиҷорат;
- Ҷалби захираҳои молиявӣ;
- Татбиқи стратегияҳои ташкилот.

Танҳо фаромӯш кардан лозим нест, ки функсияҳои бизнес-нақша бо дар боло зикршуда маҳдуд нестанд. Аксари онҳо ба соҳибкорон кӯмак мекунад, ки қобилияти худро дуруст арзёбӣ кунад ва барои ноил шудан ба ҳадаф амалҳои худро тақсим кунад.

Ҳамин тариқ, банақшагирии даромад як қисми таркибии ҳар як корхона мебошад, новобаста аз андозаи он.

Бизнес-нақша таҳлили имкониятҳои оғоз ё тавсеаи тиҷоратро дар вазъияти мушаххас ҷамъбаст мекунад ва фикри идоракунии ин ширкатро барои истифодаи ин потенциал пешниҳод мекунад. Арзиши он бузург ва ҷалби шарикони тиҷорат, ташкили корхонаҳои муштарак, инчунин барои гирифтани маблағгузорӣ.

2.3. Намудҳои бизнес-нақша

Дар таҷрибаи банақшагирӣ якчанд шаклҳои бизнес-нақшаро вобаста аз доираи вазифаҳо ҷудо мекунам, ки онро бояд корхона пешниҳод намояд. Чунин шаклҳои бизнес-нақшаро ҷудо кардан мумкин аст:

1) бизнес-нақшаи истеҳсоли (дохилӣ), ки барои банақшагирӣ ва пешгӯии фаъолияти корхона; муайян намудани мақсади рушд дар давраи ояндаи лоиҳавӣ; ҳалли муаммоҳое, ки бо онҳо корхона ҳангоми иҷрои мақсадҳои худ рӯ ба рӯ мешавад ва муайян кардани роҳҳои бартаарафкунии онҳо бо хароҷоти камтарин зарур аст.

2) бизнес-нақшаи сармоягузорӣ, ки воситаест барои ҷалб намудани сармоягузoron. Дар нақшаи сармоягузорӣ бояд манфиатҳои асосии қарздиҳандагон – таъмини баргардондашавандагии қарз ва пардохти саривақтии фоизҳо барои истифодаи онҳо бояд ба пуррагӣ ба эътибор гирифта шаванд. Аксарияти бонкҳо, сохторҳои сармоягузорӣ

стандартҳои дахлдор, шакли бизнес–нақшаи инвеститсиониро таҳия намудаанд.

3) бизнес–нақшаи беҳдошти молиявӣ аз тарафи корхонаҳои тартиб дода мешавад, ки дар ҳолати пардохтнопазирӣ қарор доранд ва беҳдошти молиявии корхонаро одатан дар давраи мушоҳида ё идоракунии берунии амволи он пешбинӣ мекунанд. Ин бизнес–нақша давраи ниҳоят тӯлонӣ ва душвори мувофиқакунии бо қарздиҳандагон, бо соҳибони корхонаҳои дар ҳолати пардохтнопазирӣ қарор доранд дар бар мегирад. Тартиби мувофиқакунии сохтори бизнес–нақша ва методикаи тартиб додани он аз тарафи Идораи давлатӣ оид ба кор бо корхонаҳои муфлисшуда таҳия ва тасдиқ шудааст.

4) бизнес–нақша барои гирифтани қарз бо мақсади пурра кардани воситаҳои гардони корхона ё барои амалӣ намудани лоиҳаҳои калонҳаҷми рушди истехсолоти амалкунанда.

Вобаста аз вазъияти бозор ва мақсади тартибдиҳӣ бизнес–нақша гуногун шуда метавонанд. Аз рӯи объекти тичорат бизнес – нақшаро чунин тасниф кардан мумкин аст:

- бизнес–нақшаи лоиҳаи сармоягузорӣ;
- бизнес -нақшаи ташкилот;
- аз нав ташкилшаванда;
- амалкунанда;
- беҳдошти молиявӣ;
- рушд;
- сохтори алоҳида;
- тамоми корхона.

Намудҳои асосии бизнес–нақшаро ҷудо кардан мумкин аст:

1. Аз рӯи мақсади таҳияи бизнес–нақша, ки барои:

- гирифтани маблағгузорию берунӣ;
- коркарди стратегияи рушд;
- банақшагирии фаъолияти ширкат пешбинӣ шудааст.

2. Аз рӯи объекти банақшагирӣ – дар бизнес-нақша фаъолияти чунин субъектҳоро ба нақша гирифтани мумкин аст:

- лоиҳаи сармоягузорӣ;
- ширкатҳо;
- гурӯҳи ширкатҳо;
- бизнес-воҳид (самтҳои тиҷорат).

3. Бизнес–нақша дар шаклҳои гуногун вобаста аз хусусият таъинот таҳия карда мешаванд:

- аз рӯи хатти тиҷорат (маҳсулот, кор, хизматрасонӣ);
- аз рӯи корхона дар умум (нав ё амалкунанда).

Бизнес–нақша метавонад чӣ ба рушди корхона ва чӣ ба беҳдошти молиявии он равона шуда бошад. Инчунин фаъолияти тамоми корхона ва ё қисми алоҳидаи он ба нақша гирифта мешавад.

Барои ҳалли масъалаҳои дар назди соҳибкор истода тартиб додани бизнес–нақша мақсадҳои гуногун муқаррар карда мешаванд. Тибқи ин мақсадҳо чунин шаклҳои бизнес–нақшаро ҷудо кардан мумкин аст:

Бизнес–нақшаи пурраи идеяи тиҷоратӣ ё лоиҳаи сармоягузорӣ ба шарик ё сармоягузор барои изҳорот намудани натиҷаҳои таҳқиқоти маркетингӣ, асосноккунии стратегияи азхудкунии бозор, натиҷаҳои молиявии пешбинишаванда, пешниҳод карда мешавад.

Концепсияи бизнес–нақшаи идеяҳои тиҷоратӣ ё лоиҳаи сармоягузорӣ – ҳамчун асос барои гуфтушунид бо сармоягузoron ё шарикони эҷимолӣ барои муайян кардани дараҷаи ҳавасмандӣ ё иштироки имконпазири онҳо дар лоиҳа ба ҳисоб меравад.

Бизнес–нақшаи ширкат (гурӯҳ) - изҳороти дурнамои рушди ширкат барои Шӯрои директорон ва Маҷлиси саҳмиядорон бо нишондиҳандаҳои асосии буҷавӣ ва иқтисодӣ барои асоснок кардани ҳаҷми сармоягузорӣ ва дигар захираҳо мебошад.

Бизнес–нақшаи воҳиди сохторӣ – изҳороти нақшаи фаъолияти иқтисодӣ (амалиёти)-и воҳид барои асоснок кардани Ҷағм ва афзалияти захираҳои аз Ҷониби марказ Ҷудошуда ё ҳаҷми афзоиши

фоидаи дар ихтиёри воқид боқӣ монда ба роҳбарияти болоии ташкилот.

Бизнес–нақша (дархостӣ қарзӣ) барои гирифтани маблағҳои қарзӣ аз ташкилотҳои қарздиҳанда дар асоси тиҷоратӣ.

Бизнес–нақша (дархост барои грант) барои гирифтани маблағ аз буҷаи давлатӣ ё фондҳои хайриявӣ барои ҳалли масъалаҳои актуалии иҷтимоӣ - сиёсӣ бо асосноккунии манфиатҳои бавосита ва бевосита барои минтақа ё ҷамъият аз ҷудокунии маблағ ё захираҳои барои ин лоиҳа.

Бизнес–нақшаи рушди минтақа – асосноккунии дурнамоҳо барои рушди иҷтимоӣ иқтисодии минтақа ва ҳаҷми маблағгузори барномаҳои дахлдор ба мақомотҳои давлатӣ аст.

Маълум аст, ки ҳангоми таҳия додани ҳар як намуни бизнес-нақша ба масъалаҳои муайяне, ки ба мақсади таҳияи он вобаста аст, диққати махсус бояд дода шавад. Бизнес–нақша бояд ба таври муфассал таҳия карда шавад, то ки сармоягузoron ва Парзидандагони эҷитимолӣ бо он шинос шуда, дар бораи лоиҳаи пешниҳодшуда ва мақсади он тасаввуроти пурра тартиб карда тавонанд. Таҳияи бизнес–нақша ва дараҷаи муфассалкунии он аз ҳаҷми лоиҳаи пешбинишуда ва соҳае, ки ба он таалуи доранд, вобаста аст.

Соҳаҳои маъмултарини бизнес-банақшагирии дар вазъи иқтисодии имрӯза дар бозори ҷаҳонӣ инҳоянд:

-Таҳияи хатҳои бизнес (хатҳои маҳсулот, хатҳои сармоягузорӣ) ҳамчун як маҷмӯи ҳуқуқи мулк, имтиёзҳои дарозмуддат ва афзалиятҳо, технологияҳо, инчунин шартномаҳо (барои хариди иҷора) моликият, коргарони киро ва фурӯши маҳсулот), ки қобилияти гирифтани даромади муайян доранд (ҷараёни даромад ё як қатор ҷараёни пул);

-Таҳияи нақшаҳои махсус аз ҷиҳати иқтисодӣ ва молиявӣ:

- Барориши саҳмияҳои нав аз тарафи ширкатҳои саҳҳомии кушода,

- Тайёри ба фурӯши корхонаҳои хусусӣ,

- Тайёри барои фурӯши корхонаҳои муфлисшуда дар озмун, раҳи саҳҳомии (саҳмияҳои) дар ширкатҳои пӯшида, ба монанди ҶДММ ва ҶСП ва шарикон ҳангоми баромадан аз ҳаёти яке аз саҳмдорон (муассисаҳо, саҳмдорон намоиш дода шудаанд

- Асосноккунӣ вариантҳои санатсия аз ҷониби корхонаҳои муфлисшуда.

Ҳар як соҳибкор, ки фаъолияти худро оғоз мекунад, бояд тасаввуроти аниқ оиди зарурият ба захираҳои молиявӣ, моддӣ, меҳнатӣ ва зеҳнӣ, манбаи дастрастшавии онҳоро дошта бошад ва самаранокии истифодаи ин захираҳоро дар ҷараёни кори ширкат дақиқ ҳисоб карда тавонад. Дар иқтисодиёти бозоргонӣ соҳибкорон ба муваффақияти устувор танҳо дар он ҳолате ноил шуда метавонанд, ки агар фаъолияти худро аниқ ва самаранок ба нақша гирифта бошанд ва доимо маълумот оид ба вазъи бозори мақсаднок ҷамъоварӣ ва ҷамъ кунанд.

Бизнес–нақшаи лоиҳаи сармоягузорӣ – шакли пешниҳоди лоиҳаи сармоягузорӣ буда, одатан дар давраи асосноккунии пешакии техникӣ –иқтисодӣ тартиб дода мешавад ва маълумотҳои асосиро дар бораи шартҳои маблағгузорӣ, мақсад ва андозаи лоиҳа, ҳаҷм ва рӯйхати ба истехсоли маҳсулот, захираҳои истеъмолии ба назар гирифташуда, инчунин, барномаи муайяни иҷрои лоиҳа, натиҷаҳои эҳтимолии иқтисодӣ ва молиявиро дар бар мегиранд.

2.4. Машғулиятҳои амалӣ доир ба мавзӯ

Тестҳои санҷишӣ:

1. Бизнес–нақша барои кӣ тартиб дода мешавад?

- а) барои директорон;
- б) барои қарздиҳандагон;
- в) барои саҳҳомон;

г) барои кормандон.

2. Мақсади асосии бизнес – нақша дар чист?

- а) эмин доштан аз офатҳои табиӣ;
- б) нақшаи ҳисобҳо дар МФСО;
- в) тарҳи нақшаи рушди фаъолияти хоҷагӣ (амалиётӣ);
- г) гирифтани фоида.

3. Бизнес – нақшаи истеҳсоли (дохили) барои чӣ зарур аст?

- а) барои банақшагирӣ ва пешгӯии фаъолияти корхона;
- б) барои таҳияи барномаи истеҳсоли;
- в) барои ҷалби сармоягузoron;
- г) барои иҷрои лоиҳаи калонҳаҷми рушди истеҳсолоти

амалкунанда.

4. Бизнес – нақшаи сармоягузорӣ – ин..

- а) восита барои ҷалби сармоягузoron;
- б) банақшагирӣ ва пешгӯии фаъолияти корхона;
- в) гирифтани қарз бо мақсади пурра кардани воситаҳои гардони корхона;
- г) иҷрои лоиҳаҳои калонҳаҷми рушди истеҳсолоти амалкунанда.

5. Бизнес – нақша ин.....

- а) яке аз намудҳои банақшагирӣ;
- б) яке аз усулҳои банақшагирӣ;
- в) яке аз тарзҳои банақшагирӣ;
- г) яке аз воситаҳои банақшагирӣ.

Ҳалли масъалаҳо:

Масъалаи 1. Фарз кардем, ки ширкат дар шароити нархи тағйирёбанда барои таҳвили таҷҳизот фармоиш гирифт. Санаи қабули фармоиш – 2018с, мӯҳлати таҳвил – 2020с. Шароити тағйирёбандаи

пешниҳоднамудаи таъминкунанда чунин нархгузори таркибдихандаҳоро муайян мекунад:

Арзиши маҳсулот – 50%;

Арзиши қувваи корӣ – 25%;

Хароҷоти доимӣ – 25%.

Дар назар дошта мешавад, ки дар солҳои 2018- 2020 нархи маҳсулот ба 17% меафзояд, меъёри номинали музди меҳнат дар мошинасозӣ ба 25% баланд мешавад. Нархи базисиро 100 воҳиди шартӣ қабул карда, бо формулаи тағйирёбӣ фоизи баландшавии нарх муайян карда шавад.

Ҳал:

$$P = 100 \times (0,5 \times 1,17 + 0,25 \times 1,25 + 0,25) = 114,75.$$

Ҷавоб: баландшавии нарх ба 14,75% баробар аст.

Масъалаи 2. Нархи воҳиди маҳсулоти ширкат ба (P) 5 сомонӣ баробар аст. Ҳаҷми истеҳсолот (Q₁) 150 воҳидро дар як моҳ ташкил медиҳад. Хароҷоти доимии ширкат (FC) 250 сомонӣ, хароҷоти миёнаи тағйирёбанда ба воҳиди маҳсулот – (AVC) 2 сомонӣ. Муайян карда шавад: ҳаҷми истеҳсолот барои ба даст овардани 500 сомонӣ фоида, чӣ қадар бояд тағйир ёбад?

Ҳал:

$$Q_2 = (Pr+FC)/(P-AVC) = (500+250)/(5-2)=750/3=250 \text{ дона}$$
$$dQ = Q_2 - Q_1 = 250 - 150 = 100 \text{ дона}$$

Ҷавоб: Ҳаҷми истеҳсолот 100 дона бояд тағйир ёбад, то ки фоида 500 сомони ро ташкил диҳад.

Масъалаҳо барои ҳали мустақилона

Масъалаи 3. Нархи воҳиди маҳсулоти ширкат ба (P) 8 сомонӣ баробар аст. Ҳаҷми истеҳсолот (Q_1) 153 воҳидро дар як моҳ ташкил медиҳад. Харочоти доимии ширкат (FC) 253 сомонӣ, харочоти миёнаи тағйирёбанда ба воҳиди маҳсулот – (AVC) 5 сомонӣ. Муайян карда шавад, ки ҳаҷми истеҳсолот чӣ қадар бояд тағйир ёбад, то ки фоида 503 сомони ро ташкил диҳад?

Масъалаи 4. Харочоти умумӣ ба 100 ҳазор сомонӣ баробар аст, шумораи воҳиди маҳсулоти фурӯхташуда – 5 ҳазор воҳид. Харочоти миёнаро ба воҳиди маҳсулоти фурӯхташуда муайян кунед.

Масъалаи 5. Харочоти пурраи ширкат ба воҳиди маҳсулот дар соли ҷорӣ 3500 сомони ро ташкил дод. Ҳангоми ҳисоби нарх ширкат зарби (коэффитсиенти) даромаднокиро 25% муқаррар кард. Дар шароити таваррум афзоиши хароҷот ба 250 сомонӣ мушоҳида карда мешавад. Ҳисоб карда шавад:

а) нарх дар соли ҷорӣ;

б) нархе, ки хароҷоти ширкатро пурра рӯйпӯш карда, фоидаро (ба воҳиди маҳсулот) ба андозаи пешина нигоҳ медошт;

в) нархе, ки на танҳо хароҷотро пурра рӯйпӯш мекард, балки шояд коэффитсенти даромаднокиро 25% таъмин менамуд.

Масъалаи 6. Тассавур мекунем, ки бо шартҳои нархи лағжанда ширкат барои пешниҳоди як намуд таҷҳизот фармоиш қабул кард. Санай қабули фармоиш - соли 2011, мӯҳлати пешниҳод соли 2013 мебошад. Шартҳои лағжиши пешниҳодкардаи таъминкунанда тарҳбандии нархро чунин муайян мекунад:

Арзиши ашеи хом 50%;

Арзиши меҳнат - 25%;

Хароҷоти доимӣ - 45%.

Гумон мекунем, ки барои солҳои 2011-2013 нархи ашеи хом 17% афзоиш меёбад ва меёри музди меҳнати номиналии дар соҳаи

мошинсозӣ 25% афзоиш меёбад. Нархи базавиро ба 100 ададҳои муқаррарӣ қабул намуда, бо формулаи лағжанда фоизи зиёд шудани нархро муайян кунед.

Масъалаи 7. Хароҷоти умумӣ ба 150 000 сомонӣ баробар аст, шумораи маҳсулоти фурӯхташуда – 6000. Хароҷоти миёна ба воҳиди маҳсулоти фурӯхташударо муайян кунед.

Масъалаи 8. Хароҷоти пурраи ширкат бо воҳиди маҳсулот дар соли чорӣ 4000 сомони ро ташкил дод. Ҳангоми ҳисоби нарх ширкат коэффитсенти фойданокиро 22% мегузорад (ҳиссаи фоида дар нарх). Дар шароити таваррум афзоиши хароҷот ба 300 сомонӣ мушоҳида карда мешавад. Ҳисоб карда шавад:

- а) нарх дар соли чорӣ;
- б) нархе, ки шояд хароҷоти ширкатро пурра рӯйпӯш карда, фойдаро (ба воҳиди маҳсулот) ба андозаи пешина нигоҳ медошт;
- в) нархе, ки на танҳо хароҷотро рӯйпӯш мекард, балки шояд коэффитсиенти даромаднокиро 22% таъмин менамуд.

МАВЗҶИ 3. ХУСУСИЯТИ БИЗНЕС-НАҚШАИ ЛОИҲАҲОИ САРМОЯГУЗОРӢ

3.1. Мафҳум ва моҳияти бизнес-нақшаи лоиҳаҳои сармоягузорӣ

3.2. Вазифаҳои асосии таҳияи бизнес-нақшаи лоиҳаҳои сармоягузорӣ

3.3. Асосноккунии бизнес-нақшаи лоиҳаи сармоягузорӣ

3.4. Машғулиятҳои амалӣ доир ба мавзӯ